

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 474

van **LUDWIG VANDENHOVE**

datum: 10 februari 2023

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Defederalisering justitie - Studie

Onlangs is de studie opgeleverd waartoe de minister de opdracht gegeven had aan grondwetspecialisten Stefan Sottiaux en Arvid Rochtus. Er wordt een vergelijkend onderzoek gedaan tussen diverse landen. Bovendien worden de zogezegde voordelen en nadelen van een defederalisering op een rijtje gezet. De bedoeling van de minister is duidelijk: inzetten op een eventuele regionalisering van justitie na de volgende verkiezingen.

1. Wat is de totale kostprijs van deze studie?
2. De minister gaat het document aan alle regeringen en parlementen bezorgen.
Gaat de minister in overleg met de andere beleidsniveaus op basis van de inhoud van het afgeleverde rapport?
3. Zitten er bepaalde elementen in de studie die nu al een bijkomende overdracht van bepaalde taken of onderdelen naar de regio's zouden kunnen inhouden, weliswaar binnen het bestaande wettelijke kader?
4. Zal de minister initiatieven nemen op basis van de doorlichting? Welke?
5. Blijkbaar worden er diverse toekomstscenario's uitgetekend door de onderzoekers. Zij maken hierin geen keuze.
Welk scenario draagt de voorkeur van de minister weg?



**Vlaams
Parlement**

ANTWOORD

op vraag nr. 474 van 10 februari 2023

van **LUDWIG VANDENHOVE**

1-2. Het boek "*De defederalisering van justitie*" (Stefan Sottiaux, Arvid Roctus) vormt het resultaat van onderzoek dat op mijn vraag werd uitgevoerd, in het kader van de vele institutionele problemen die we dagelijks in de praktijk ondervinden met de Vlaamse Justitie en Handhaving. Die institutionele problemen zijn al tal van keren aan bod gekomen, ook tijdens een parlementaire werkgroep in het Vlaams Parlement die hier aan gewijd werd, alsook tijdens tal van Interministeriële Conferenties, het Overlegcomité en in dit kader ook tijdens de ambtelijke werkgroepen rond institutionele hervormingen in de schoot van het Overlegcomité. Daarenboven zijn er federaal ook twee ministers aangeduid om die institutionele hervormingen onder de loep te nemen om na te gaan of er naar betere structuren kan geëvolueerd worden. Echter kennen al deze overlegstructuren geen vervolg op de uitgebreide documentatie die telkens wordt bezorgd, en lijkt het proces ook federaal stil te liggen, na ontslag van één van de prominente grondwetspecialisten bij het kabinet Verlinden. Omdat de situatie echter tot reële problemen leidt, die een impact hebben op de dagelijkse werking van onze Vlaamse diensten, alsook op de re-integratie van justitiabelen, en gezien er in België nog geen dergelijke grondige studie bestond, heb ik inderdaad het initiatief genomen om een dergelijke studie op te vragen. De studie is wetenschappelijk onderbouwd en schetst, na een grondige rechtsvergelijkende en rechtspolitieke studie, tal van mogelijke toekomstscenario's, waarbij ze de pro's en contra's aangeven, zonder zelf een voorkeursscenario naar voor te schuiven.

De studie kwam tot stand na een openbare aanbesteding (Bestek nr. DEP/WVG/JH/2020/05). De opdracht werd gegund aan een totale kostprijs van 132.480 euro (excl. BTW) aan de goedkoopste en tevens kwalitatief meest gunstige inschrijver. De studie had een maximale duurtijd van 18 maanden. Ondertussen werd het eindrapport aan alle parlementsleden van dit land bezorgd. We laten het onderzoek bovendien nog vertalen naar het Frans zodat ik het onderzoek verder kan bespreken met alle bevoegde ministers.

3-4. De onderzoekers hebben zich onder meer gebogen over de vraag of de overdracht kan plaatsvinden door een eenvoudige wijziging van de bijzondere meerderheidswetten, dan wel of een voorafgaande grondwetswijziging nodig is.

Om een aangelegenheid over te hevelen die de grondwetgever expliciet aan de federale overheid heeft toegewezen, is een grondwetswijziging vereist. Om een residuaire federale bevoegdheid over te hevelen, volstaat een bijzondere wet. Onder deze residuaire bevoegdheden verstaat men het geheel van de aangelegenheden die niet uitdrukkelijk zijn toegewezen of voorbehouden aan een bepaald beleidsniveau. Deze bevoegdheden worden door de federale overheid uitgeoefend.

De onderzoekers maken een onderscheid tussen residuaire bevoegdheden *sensu stricto* en *sensu lato*, hoewel niet steeds een zuivere grens te trekken is. In strikte vorm gaat het om aangelegenheden die niet expliciet in de Grondwet of bijzondere wetten zijn vermeld, en dus niet uitdrukkelijk aan de ene of de andere overheid zijn toegewezen. In brede zin gaat het om aangelegenheden die wel uitdrukkelijk zijn vermeld. Bepalingen die dateren van vóór de staatshervorming kunnen evenwel geen bevoegdheidsverdelend effect hebben, gezien toen nog slechts één beleidsniveau

bestond. De onderzoekers brengen volgende aangelegenheden onder bij de residuaire bevoegdheden *sensu lato*:

- in grote mate de inrichting, organisatie en omschrijving van de territoriale en de materiële bevoegdheden van de hoven en rechtbanken van de rechterlijke macht;
- boek I van het Strafwetboek;
- de strafvervolging en de gerechtelijke politie;
- de strafuitvoering;
- de handhaving van de openbare orde.

Dit zijn dus allemaal federale bevoegdheden, maar gezien hun residuaire karakter is een eventuele defederalisering mogelijk zonder een grondwetswijziging, maar dus wel via een bijzondere wet, wat nog altijd een 2/3^e meerderheid vraagt.

Maar de vraag is of we moeten gaan naar punctuele hervormingen of een systeemhervorming. Er is al ruim twintig jaar sprake van een defederalisering van justitie en handhaving, onder andere door Renaat Landuyt, Johan Vande Lanotte en Matthias Storme. De vraag is dan of we met een aantal kleinere hervormingen voldoende in handen hebben om tegemoet te komen aan de huidige institutionele problemen.

Vanzelfsprekend zal dus vooreerst op politiek niveau afgetoetst moeten worden wat haalbaar is, zowel voor een punctuele hervorming bij bijzondere meerderheid als voor een grotere systeemhervorming.

5. Er worden inderdaad verschillende pistes en mogelijkheden meegegeven, met de voor- en nadelen van elke piste opgesomd. Dit voor zowel de defederalisering van de wetgevende en rechterlijke macht, als de strafuitvoering, de administratieve rechtscolleges en tenslotte ook een aantal veiligheids- en handhavingsaspecten.

Ik vind het nog te vroeg om op enige voorkeurspiste in te gaan omdat dit voer is voor overleg met de andere bevoegde ministers en onderhandelingen met de verschillende bestuursniveaus. Het belangrijkste is te gaan naar een werkbare piste voor iedereen zonder hier nu al politieke veto's op in te stellen of voorkeursscenario's uit te tekenen. Ik ga daarvoor dus graag verder in overleg met mijn collega's van de verschillende regeringen.